

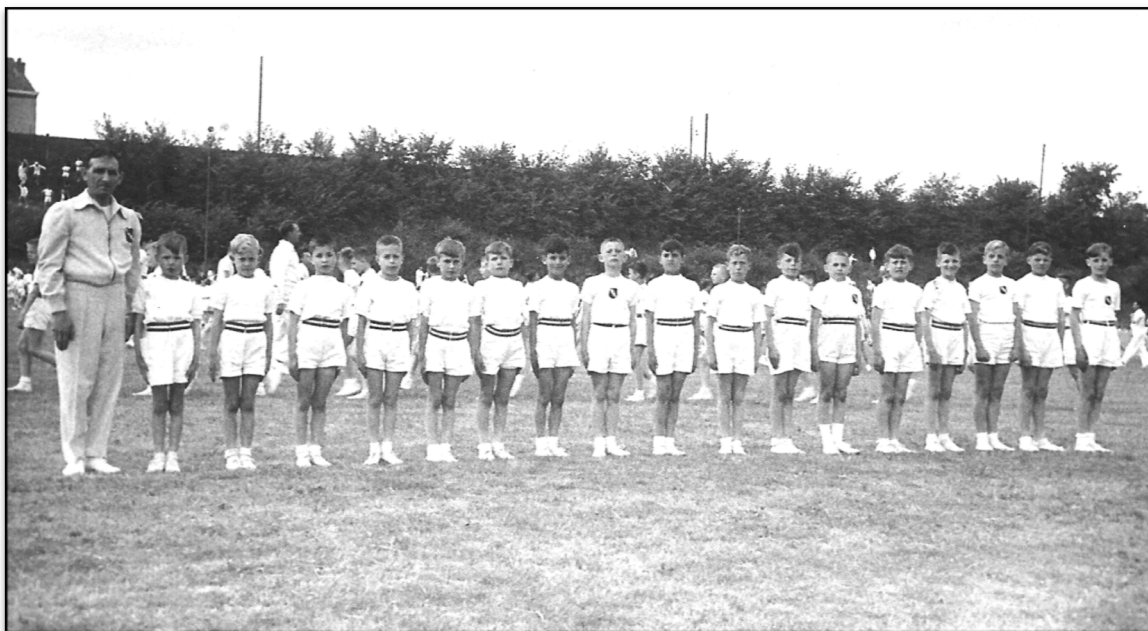
Een *jummenaz* in Hoboken: de KTS (1950-2002) – Deel 3

Luc Van den Berghe

De jaren '50 waren voor KTS een periode van snelle groei. Niet alleen het aantal leden groeide aanzienlijk, ook het aantal verschillende activiteiten nam toe. Een hele waaier van nevenactiviteiten was gericht op het verkrijgen van een goede samenhang in de club en familieleden van de turners konden deelnemen aan zondagse uitstappen. De publieke optredens en optochten waren talrijk, want ze zorgden voor propaganda, nodig voor de ledenwerving. Andere activiteiten moesten inkomsten genereren voor het verwerven van het broodnodige werkingsgeld, omdat het geheel een zaak van vrijwilligerswerk bleef. De *jummenaz* nam ijverig deel aan de diverse Verbonds-, Gouw- en Bondsfeesten en –kampioenschappen, vooral als groep. Maar enkele talentvolle turners namen deel aan individuele wedstrijden. Het vinden van een geschikte turnzaal bleef een moeilijk punt in dat eerste decennium. Het belette de kring echter niet uit te breiden met een afdeling “kleine jongens” of kadetten, en met “juffers”, en “kleine meisjes”. Dit alles gebeurde tegen een achtergrond van politieke polarisatie die in 1959 nog meer gekleurd werd door de schoolstrijd. Met lede ogen moest KTS einde 1961 haar proost Karel Schoeters laten gaan.

Een explosie van activiteiten

De jonge turnkring ontwikkelde zich erg snel. Had KTS in de periode 1950-1953 zich onmiskenbaar op de Vlaamse kaart weten te zetten als te duchten sportieve tegenstander, de kring slaagde er bovendien in, zich in de daarop volgende periode, te profileren als een vereniging die een breed Hobokens publiek gezonde ontspanning en lichaamsbeweging aanbood door een steeds toenemende waaier aan activiteiten. In 1954 werd een afdeling “kleine jongens” opgericht, voor jongens van 6 tot 11 jaar. De verhuis naar een zaal in de Mauroystraat op het terrein van “het gesticht” of weeshuis voor jongens zorgde ervoor dat een veertigtal weesjongens bij KTS kwamen turnen.

Afb.1 KTS breidde uit met een afdeling “Kleine Jongens” onder de leiding van Albert Van Robbroeck (uiterst links). (Foto: A. Van den Berghe, 1960)

Albert Van Robbroeck, die wat later van Sint-Jan Berchmans was overgekomen dan de andere bestuursleden, werd de eerste turnleider van deze “kleine jongens.” Speelde de familie Marcelo een belangrijke rol bij de stichting van KTS en de ontwikkeling in de eerste jaren, dan kwam de familie Van Robbroeck een paar jaar later in beeld om de ploeg te versterken. Albert Van Robbroeck woonde op Moretusburg, net zoals voorzitter Fons Beenens en secretaris Toine Van den Berghe. Zijn zoon August (Gust) Van Robbroeck kaapte menige prijs weg in individuele competities. In 1955 werd Gusts echtgenote Esther Huybrechts de eerste turnleidster van de bij KTS nieuw opgerichte meisjes- en juffersafdelingen. Vrij snel passeerde de *jummenaz* de kaap van de 150 leden. Deelname aan de kampioenschappen en het oefenen ervoor bleven de *core business* van de vereniging. De meisjes en juffers oefenden op maandag- en donderdagavond. De jongens en heren op dinsdag- en vrijdagavond. Op zondagmorgen konden zowel dames als heren vrij komen oefenen. Daarnaast bleef deelnemen aan optochten erg belangrijk als propaganda voor het turnen. Als tegengewicht voor de 1 mei-optochten, waaraan IVOLO deelnam, namen de Katholieke turnkringen deel aan de stoet van Rerum Novarum, maar ook aan processies, en talrijk waren de optochten door Hoboken telkens er een van de leden huwde. Voorafgegaan door enkele muzikanten van de Scheldezonen, altijd bereid muzikale steun te verlenen, stapten dan zoveel mogelijk turners in uniform op door de Hobokense straten om hulde te gaan brengen aan de gevierden. Het ging er dan voornamelijk om uit de toeschouwers nieuwe leden te kunnen werven.

Afb.2 Optochten bleven belangrijk als propaganda-middel. Foto: A. Van den Berghe (1954)

De KTS organiseerde nu niet alleen turnoefenstonden, maar begon ook uitstappen aan te bieden aan alle clubleden en hun familie. Zo werden trips georganiseerd naar ‘de Grijs Kat’ te Oelegem, naar het strand van Sint-Anneke of achter het Macadammeke naar het ‘mastenbos’, waar sport en spel steeds op de eerste plaats kwamen. Nieuwe activiteiten zoals zwemmen (in het Astridbad in Antwerpen) en volleybal na de turnlessen, breidden het sportaanbod uit. Sympathiek waren de atletiek-, voetbal- en touwtrekwedstrijden die elk jaar werden betwist tegen de scouts van de 33^e Sint-Paulus uit de Berkenrodelei. Het ene jaar wonnen de scouts, het andere de KTS. Het bleef allemaal amateuristisch en gebaseerd op veel geïmproviseerd initiatief, maar het is een onmiskenbaar feit dat in die bewuste jaren ’50 een honderdtal gezinnen vriendschap en ontspanning vonden op een gezonde manier via de initiatieven van de KTS.

Hoewel de lichaamsontwikkeling en de lichaamsbeheersing centraal stonden, vond het toenmalige KTS-bestuur het van groot belang dat ook de samenhang werd bevorderd. Daartoe droegen de kerstfeestjes

voor de jongens en meisjes, het gezellig samenzijn voor de volwassen leden met hun partners en zeer zeker de druk bijgewoonde bals toe bij. KTS organiseerde twee bals per jaar, met een *live* orkest, zonder uitzondering in de feestzaal van het Gildenhuis aan de Krugerstraat. Die

dansavonden waren uiterst populair en werden dan ook druk bijgewoond. Een bal met 300 deelnemers en sympathisanten was de regel. Het spreekt vanzelf dat die bals tevens bedoeld waren om zaad in het bakje te krijgen.

Afb.3 Naast de turnactiviteiten organiseerde de vereniging ook zondagse uitstappen voor de familie van de turners naar plekken zoals het 'mastenbos' waar in open lucht aan sport en spel werd gedaan. (Foto: 1951 A. Van den Berghe)

Een turnzaal: permanent punt van aandacht en polarisatie

De oprichting van KTS had in 1950 pas vaart gekregen na het doortastend optreden van Karel Jacobs, pastoor van de H.Hart-parochie. Karel Schoeters, de proost die hij de jonge *jummenaz* bezorgde, was bovendien zijn onderpastoor. De maandelijkse vergaderingen van het kringbestuur vonden plaats in het Gildenhuis aan de Krugerstraat. De turnzaal was gevestigd in de Aartselaarstraat. Het lag dus voor de hand dat het bestuur van de jonge sportvereniging, dringend op zoek naar een betere turnzaal, zich verbonden was gaan voelen met *het Heiken*. Daarom praatten ze vooral met de genoemde parochiepriesters over een mogelijke oplossing. Karel Jacobs dacht eraan een turnzaal te laten bouwen achter de geplande nieuwbouw voor het Kinderheil in de Mauroystraat. Daar stond toen een oude barak op de terreinen van de meisjesschool. De KTS-proost had zelfs al een ingenieur aangesproken, maar enkele weken later werd het idee opgeborgen, "omdat urbanisatie niet meewilde".¹ Een maand later werd duidelijk dat de bouw van een nieuw Kinderheil met de nodige bergplaatsen wél zou doorgaan, waardoor een daarachter liggende barak vrij zou komen.² Begin september ging het bestuur eens kijken in het houten bouwsel, maar de staat ervan was dusdanig dat het geen onmiddellijke oplossing bood voor het volgende werkingsjaar. Uiteindelijk bleef KTS in het zaaltje bij Lobelle & Claes tot einde 1953. Toen werd besloten de barak achter het nieuwe Kinderheil aan de Mauroystraat 52 tóch zoveel mogelijk op te kalefateren, uiteraard met eigen middelen, door leden en sympathisanten.

¹ PUTTE, Familiearchief Van den Berghe, KTS. A. VAN DEN BERGHE, Verslag Bestuursvergadering 26 mei 1952.

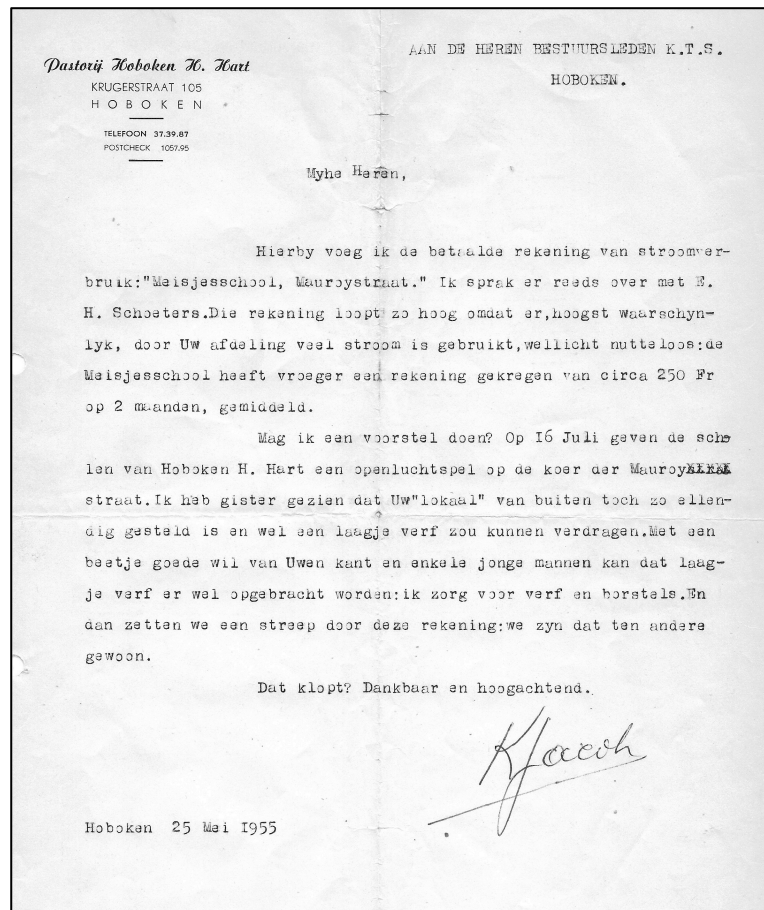
² Ibid., A. VAN DEN BERGHE, Verslag Bestuursvergadering 30 juni 1952.

Afb.4 KTS besloot de barak aan de Mauroystraat op te kalefateren. Het publiek kon er op 21 maart 1954 de eerste zondagstraining bijwonen. (Foto: A. Van den Berghe)

was verhoogd. Karel Jacobs schreef daarop direct een brief aan KTS om hen de schuld daarvan te geven, maar uitgekookt als hij was, stelde hij een regeling in der minne voor: wanneer KTS de buitenzijde van de barak zou schilderen, was hij bereid 'een streep door deze rekening te zetten.'³ Toch bleef het *jummenaz*-bestuur de Mauroystraat maar als een tussenoplossing zien. Intussen waren er drie nieuwe, modern uitgeruste gemeentelijke turnzalen gebouwd, wat de secretaris van KTS opnieuw naar de pen deed grijpen om een paar uren oefentijd in één van die zalen aan te vragen aan het gemeentebestuur. De kring had daarbij een voorkeur voor de turnzaal in de Oudestraat.⁴ Vrij snel antwoordde het socialistische gemeentebestuur dat de nieuwe turnzalen reeds in huur waren gegeven aan een plaatselijke vereniging. Daarop stelde het KTS-bestuur een brief op, gericht aan de Hobokense CVP, zoals het dat reeds eerder had gedaan in 1951.⁵ Op de bewaarde doorslag van de brief bevinden de slotformule en de ondertekening zich op de achterzijde, zodat die in Afb.6 niet

Vanaf begin 1954 vonden de oefenstunden voortaan daar plaats. Administratief behoorde de turnzaal tot de kloosterzusters van *het gesticht*, het weeshuis aan de Steynstraat. Het KTS-bestuur kreeg er dus een nieuwe gesprekspartner bij, namelijk moeder-overste, waar zo diplomatisch mogelijk moest mee omgegaan worden. Maar over het algemeen verliep de samenwerking nogal soepel en werden kleine probleempjes met de nodige creativiteit opgelost. Zo had moeder-overste eens bij de pastoor geklaagd over het feit dat haar elektriciteitsrekening plotseling sterk

Afb.5 De schikking in der minne van Karel Jacobs.

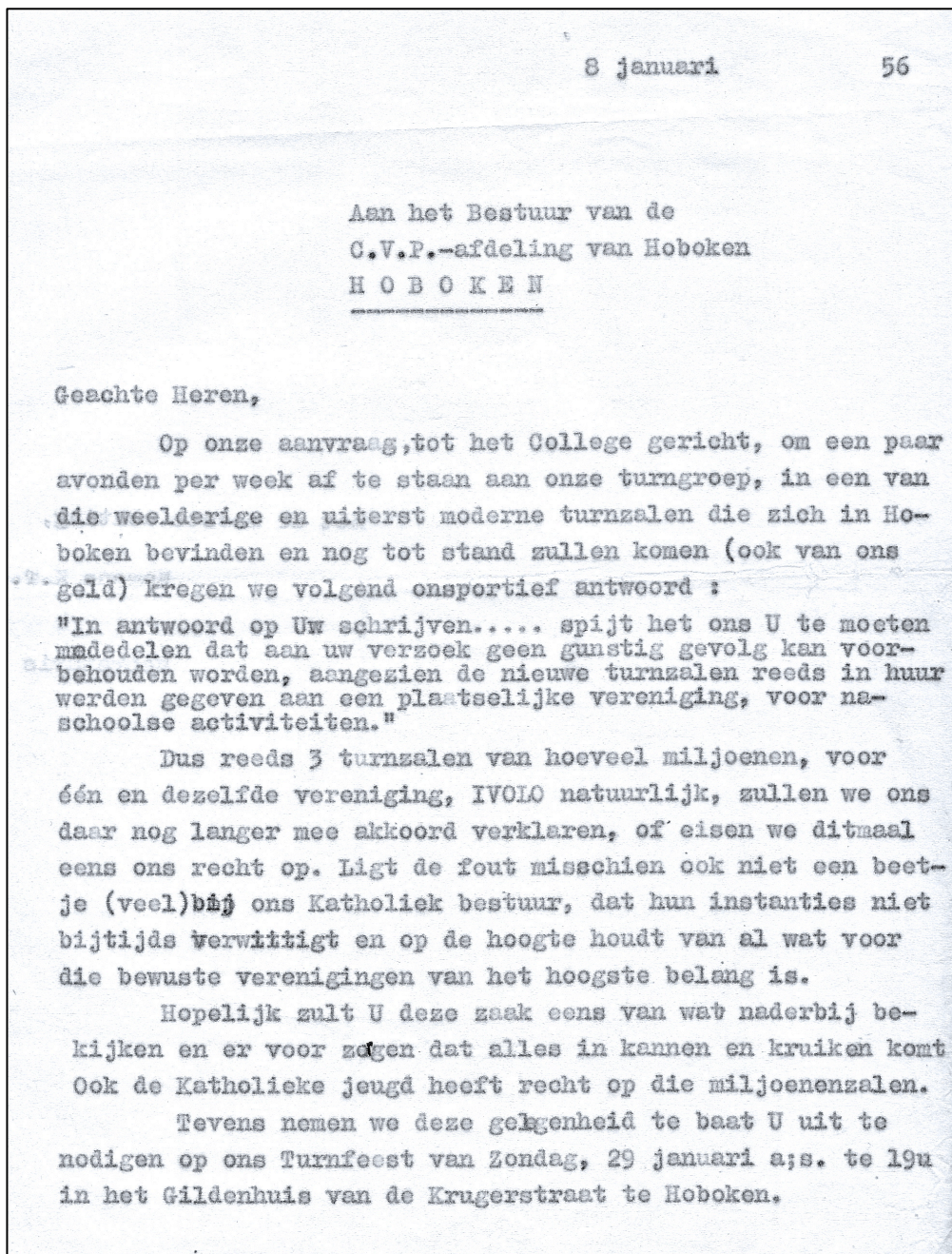
³ PUTTE, Familiearchief Van den Berghe, *KTS*. K. JACOBS, Brief van 25 mei 1955 aan KTS.

⁴ Ibidem, A. VAN DEN BERGHE, Brief aan het College van Burgemeester en Schepenen van de gemeente Hoboken.

⁵ L. VAN DEN BERGHE, *Hobuechen 1135*, 52 (2017), 55.

getoond wordt.

De brief toont aan dat de emoties van afgunst bij het KTS-bestuur erg hoog waren opgelopen, met daarbij een onmiskenbaar gevoel van onrechtvaardig behandeld te zijn geworden.

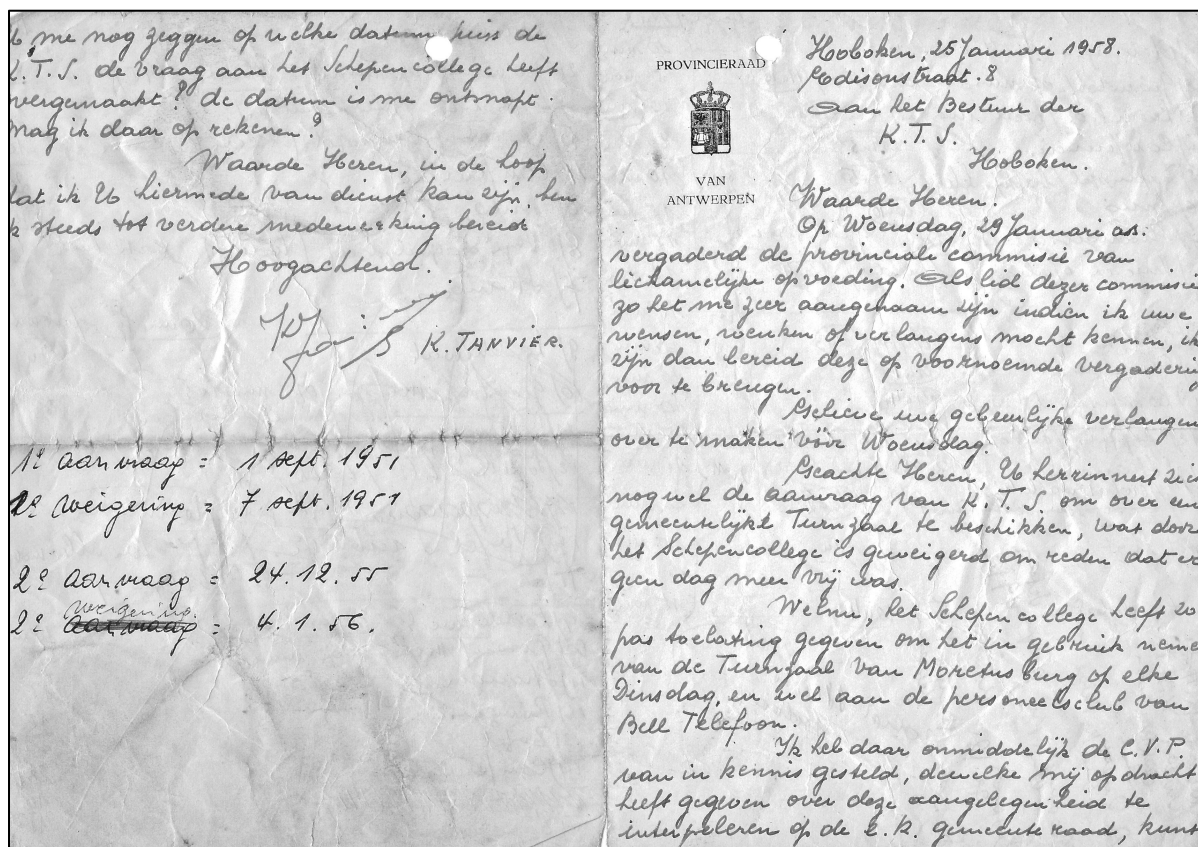

Afb.6 Deze emotionele brief aan het CVP-bestuur illustreert de gevoelens die heersten bij het KTS-bestuur.

Eens te meer had de polarisatie van de jaren '50 tussen gemeente en katholieken gespeeld. Toch mag niet vergeten worden dat in de oprichtingsovereenkomst tussen de pastoors en KTS beschreven stond dat KTS nooit ofte nimmer in een zaal van de gemeente mocht oefenen.⁶ Maar in het vuur van de strijd werd dit blijkbaar vergeten. Het ongenoegen werd ook meermaals doorgesproken met een CVP-mandataris. In een handgeschreven brief verwijst Karel Janvier, secretaris van het ACW en gemeenteraadslid, naar een onderhoud met Toine

⁶ L. VAN DEN BERGHE, *Hoboechen 1135*, 51 (2017), 6.

Van den Berghe en bevestigt hij dat hij het thema op de dagorde van de gemeenteraad had gebracht.⁷ Het moet gezegd, uit regelmatige correspondentie met de KTS-secretaris blijkt dat Karel Janvier de zaak in de periode 1955-1959 bleef volgen. Wel gooide bij het *jummenaz*-bestuur nog wat olie op het vuur met zijn brief van 25 januari 1958 waarin hij meedeelde: "Het schepencollege heeft zo pas toelating gegeven tot het in gebruik nemen van de turnzaal van Moretusburg op elke dinsdag, en wel aan de personeelsclub van Bell Telefoon".

Afb.7 "De brief van Karel Janvier gooide nog wat olie op het vuur."

De polarisatie werd echter niet tot het uiterste doorgedreven. Getuigen daarvan zijn de verschillende aanvragen voor KTS-optochten in de gemeente, die steeds positief werden ingewilligd. En toen er tijdens een KTS-oefenstond een *barre* brak (brug met dubbele legger), enkele weken voor een belangrijk kampioenschap, gaf het gemeentebestuur toelating om bij IVOLO zolang een brug te ontlenen.⁸ KTS toonde haar erkentelijkheid in een correcte dankbrief aan de gemeente.⁹

In september 1960 liet moeder-overste weten dat de meisjesschool terug over de barak wilde beschikken, en dat KTS dus opnieuw naar een andere zaal moest uitzien.¹⁰ Het was echter al 'doorgetelefoneerd' met Karel Jacobs, die prompt het turnzaaltje van de jongensschool aan de Krugerstraat ter beschikking stelde. Het was een moderne ruimte, maar wel eerder klein en redelijk laag. Bij het uitvoeren van een reuzenzwaai aan het rekstok, moest menig turner zijn tenen intrekken om niet tegen vloer of zoldering te komen. Bij het uitvoeren van sprongen werd een dikke mat tegen de sportramen gebonden, zodat turners die na de sprong nog iets uitbolden, zich niet tegen de muur zouden bezeren. Toch kon de *jummenaz* weer verder.

⁷ PUTTE, Familiearchief Van den Berghe, KTS. K. JANVIER, brief aan A. Van den Berghe 21 januari 1956.

⁸ PUTTE, Familiearchief VAN DEN BERGHE, KTS. Brief van 30 april 1960 en Brief van 13 mei 1960.

⁹ Ibidem, Brief 16 juni 1960.

¹⁰ Ibidem, Brief van moeder-overste 23 augustus 1960.

Karel Schoeters, niet zomaar een proost.

Zoals in meer verenigingen, deden zich in die beginperiode verschuivingen voor in het bestuur. Dr. Kiekens uit de Maria Henriettalei werd bereid gevonden ere-voorzitter te worden van de *jummenaz*. Net zoals pastoors, onderwijzers en notarissen, behoorden dokters nog tot de maatschappelijke elite en konden dus iets toevoegen aan het publieke imago van een vereniging. Secretaris Toine Van den Berghe werd gedurende twee jaar vervangen door Stan Marcelo (1953-1954). Albert Vanherck nam ontslag als leider van de “leden”, maar bleef wel turnen als lid. Eén van de stichters, Etienne Detiège, nam ontslag uit het bestuur voor redenen die niet duidelijk zijn in de geraadpleegde bronnen. Maar het meeste pijn deed het ontslag van de proost, Karel Schoeters, die einde 1961 een andere opdracht kreeg van het bisdom. Hij werd pastoor van de Sint-Andriesparochie (’t Kantje) te Antwerpen.

Iedereen noemde hem “mijnheer Schoeters”.¹¹ Aangesteld als proost in 1950, was hij een sympathieke verschijning, die steeds op gelijk welke bijeenkomst, iedereen meteen op zijn gemak stelde, door zijn gemoedelijke, ongedwongen taal. Hij had een geestelijke opdracht, maar schuwde lichamelijke arbeid niet. Zo was hij dikwijls te zien op de scène tijdens de voorbereidingen van de turnparades, gala’s, scala’s. “Hij timmerde, sleurde met balken, bezweet, vol stof, in zijn werkplunje, soms *moedermens* alleen, terwijl zijn witte boord ergens aan een nagel te wachten hing op de ‘Eerwaarde Heer’, die op zo’n momenten niet te herkennen was tussen de andere werkbijen van de organisatie. Of men vond hem op deze of gene plaats van een school, waar hij regisseerde of programmeerde. Op één plaats vond men hem echter nooit...de plaats die hem ten volle toekwam, namelijk de ereplaats, tussen andere personaliteiten. Neen, hij moest bij zijn mannen zijn, achter de schermen, daar waar het werk geleverd werd.”¹²

Afb.7 “Mijnheer Schoeters” het KTS-Kerstfeestje van 1951. (Foto A. Van den Berghe)

KTS wuifde hem uit, samen met andere organisaties op vrijdag, 17 november 1961 te 20 uur in Zaal Moretus aan de Berkenrodelei te Hoboken. Alle KTS-leden waren uitgenodigd en brachten een gesloten omslag mee “met wat centen om mee te geven aan de nieuwe pastoor als hulp en stille blijk van genegenheid, voor de ex-proost die nu, begrijpelijker wijze, voor grote financiële moeilijkheden staat.”¹³

Op zondag 19 november om 15 uur werd hij plechtig ingehaald in de parochie van Sint-Andries. Uiteraard was KTS er met man en macht bij aanwezig.

Acrobatie

In die eerste jaren besloten de KTS-turners Stan Thijs, Gust Van Robbroeck en Toine Van den Berghe in de schoot van de kring een clownesk acrobatiegroepje te vormen, “de Gustantons”, een samentrekking van hun voornamen. Het idee kwam eigenlijk van Stan Thijs, die einde jaren ’40, begin jaren ’50 met veel plezier naar soortgelijke optredens door het

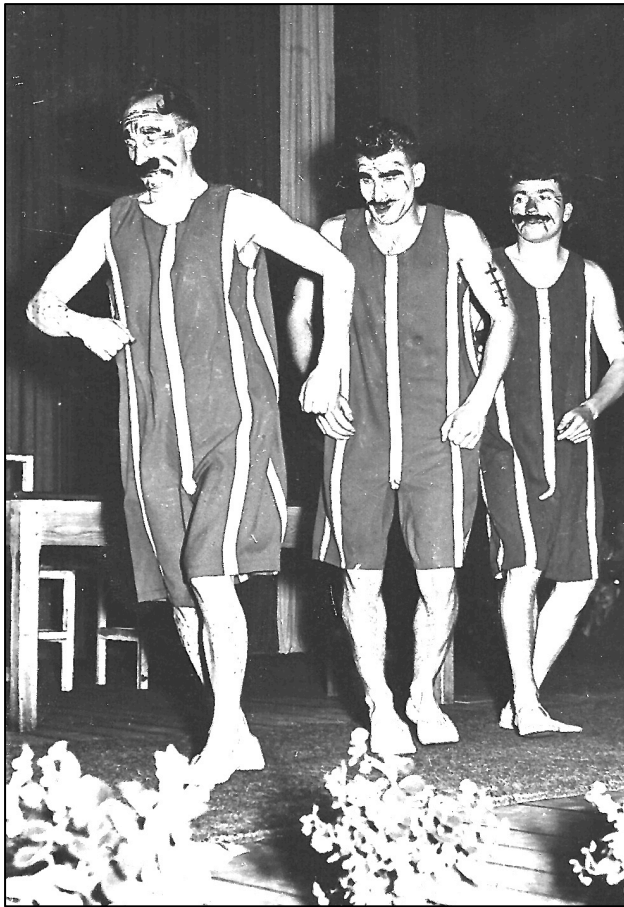
¹¹ PUTTE, Familiearchief VAN DEN BERGHE, KTS. A. VAN DEN BERGHE, Omzendbrief aan de leden i.v.m. het vertrek van Karel Schoeters 7 november 1961.

¹² Omzendbrief vertrek K. Schoeters, 1.

¹³ Ibid., 1.

Zwitserse circus Knie ging kijken in de Antwerpse Hippodroom¹⁴. De Gustantons, voorzien van dikke zwarte snorren, traden op in ouderwetse bruine badpakken met brede witte strepen. De sterkste van hen was Stan, die dan ook als ‘onderman’ fungeerde. Hun komische optreden werd vooral gekenmerkt door handstanden, gekke houdingen en rare bokkensprongen. Maar vooral de gekruiste armen die na elke beweging als een soort van groet naar het publiek werden gepresenteerd, werkten op de lachspieren.

Toine had vóór, tijdens en na de oorlog tot in 1950, een carrière gehad van charmezanger en jazzgitarist en had dus ervaring met de Antwerpse variété-wereld. Van hem kwam dan ook het idee de Gustantons in te schrijven in een Ontdek de Ster-wedstrijd die de jonge televisiezender NIR organiseerde in de Billiard Palace. Hoewel ze niet werden genomineerd, kregen ze door die deelname wel ‘contracten’ of beter gezegd uitnodigingen om op te treden. Zo mochten de acrobaten aan de slag tijdens de show van humorist en zanger

Leonard Van Dyck in zaal Astrid. Later toonden ze hun gekke fratsen op de Vlaamse kermis van de Elsdonk, of in een parochiezaal in de Sint-Jacobsstraat. Ooit traden ze op in het voorprogramma van de toen pas opgerichte groep *De Strangers* of samen met *The Dockx Brothers*.¹⁵ De drie Hobokenaren brachten hun performance zelfs naar Wallonië. Daar vermaakten zij de astma-lijders in een sanatorium in de buurt van Namen, en ze gingen ooit met de bus naar Sclessin.

Mettertijd brachten zij variaties aan in hun nummer: één van hen verkleetde zich soms als aap, een jas werd stuk getrokken, of Stan hing de stuntman uit. Hij droeg dan een pak waarop met witte fluorescerende verf een skelet geschilderd was, en liet zich dan op een donker podium, slechts verlicht met een *blacklight*, zakken aan een kabel over een katrol. Nog veel later evolueerde het optreden naar acrobatie uitgevoerd op fluogele stoelen. In de jaren '60 en daarna, traden de Gustantons af en toe nog op tijdens de eigen KTS-scala-feesten.

Afb.7 De Gustantons. V.l.n.r. Toine Van den Berghe, Gust Van Robbroeck, Stanny Thijs
Foto: onbekend.

¹⁴ Hippodroomtheater: groot cirkusegebouw aan de Antwerpse “boulevard” (eigenlijk aan de Leopold De Waelplaats) opgericht in 1902-1903. In 1907 werden er de eerste cinemavoorstellingen gehouden. Het werd afgebroken in 1972. (‘Hippodroom Antwerpen 1’, Belgiumview, [http:// www.belgiumview.com/belgiumview/tl1/view0000203.php4](http://www.belgiumview.com/belgiumview/tl1/view0000203.php4). Geraadpleegd op 22 juni 2017.

¹⁵ De Strangers: Stranger John De Wilde was een collega van Toine op het Centraal Planningbureau van Cockerill.